

Marieke Blom

De staat van de
Nederlandse economie

 MONTESQUIEU INSTITUTE
VAN WETENSCHAP NAAR SAMENLEVING
ImpactCity

 **NIEUWS
POORT**

**HAAGSCH
COLLEGE
MAGAZINE**

Beste bezoeker van het Haagsch College

Het gaat goed met de Nederlandse economie. Nu is het tijd dat iedereen er ook de vruchten van kan plukken. Met deze boodschap luidde het kabinet haar laatste parlementaire jaar in op Prinsjesdag. Na de crisis groeit de economie weer, zitten de huizenprijzen in de lift en stijgen de lonen.

Hebben we na al die magere jaren definitief de crisis achtergelaten, of is het slechts een opleving? Op zoek naar de gunst van de kiezer hebben politici hun eigen kijk op de staat van de Nederlandse economie. Tussen alle verkiezingsretoriek kijkt Marieke Blom vanavond naar de harde cijfers, maakt de balans op en werpt een blik op de toekomst.

Heeft het Rutte II de afgelopen vier jaar een prestatie van formaat geleverd, of is het herstel juist verzwakt door haar beleid? De hoofdeconome van de ING analyseert de prestaties van kabinet, maar kijkt ook naar de toekomst. Want aan de horizon doemen alweer nieuwe gevaren op. Welke effecten hebben Brexit en Trump op onze economie?

Inhoudelijke goodiebag

Als dank voor uwkomst bieden we u in samenwerking met het Montesquieu Instituut, en Repro van der Kamp deze inhoudelijke goodiebag aan. Hierin vindt u een aantal informatieve en verdiepende artikelen.

Agenda Haagsch College

30 januari - Het Grote China College

20:00 uur - Perscentrum Nieuwspoort

Het wordt al jaren voorspeld: China wordt binnenkort de grootste wereldmacht. Maar gaat dat ook echt gebeuren en wat betekent dit voor de wereld? China-expert Frank Pieke vertelt of we bang moeten zijn voor Chinees wapengekletter en welke ontwikkelingen het land te wachten staat.

9 februari - Het Haagsch Foto College

20:00 uur - Perscentrum Nieuwspoort

Een beeld zegt meer dan duizend woorden. Tijdens het Foto College staat de relatie tussen fotografie en politiek centraal. Kan een foto een politicus maken of breken? Lars Boering, directeur van World Press Photo geeft een mini-college. Met ervaren parlementair fotografen bespreken we de praktijk. Hoe kijken zij naar onze politici?

Houdt onze site haagschcollege.nl in de gaten voor de komende colleges. We hopen u de volgende keer weer te begroeten.

De initiatiefnemers van het Haagsch College,
Freek Ewals en Vincent Rietbergen

Aanpak eurocrisis

Door de redactie van Europa Nu,
partner van het Montesquieu Instituut.

Vanaf eind 2009 kwamen verschillende eurolanden in financieel zwaar weer. Vooral landen in Zuid-Europa kampten met een enorm begrotingstekort en/ of een flinke staatsschuld. Daardoor dreigden ze hun financiële verplichtingen niet meer te kunnen nakomen.

Om het tij te keren zijn bij opeenvolgende Europese toppen noodmaatregelen genomen om een faillissement van eurolanden te voorkomen en zijn er bovendien afspraken gemaakt om problemen in de toekomst te vermijden. Zo zijn noodfondsen ingesteld voor landen die acuut hulp nodig hebben en zijn er maatregelen genomen om de financiële positie van banken te versterken. Ook is een strenger toezicht op het begrotingsbeleid van eurolanden ingesteld. Eerder genomen maatregelen en bezuinigingen hebben geleid tot felle protesten in sommige Europese landen. Burgers gingen er soms flink op achteruit en sociale voorzieningen zijn in de hele EU in meer of mindere mate versoberd. In de loop van 2014 hadden Ierland, Portugal en Spanje hun steunprogramma's afgerond, waarmee van een voorlopig einde van de eurocrisis kan worden gesproken. In Griekenland zijn de staatsfinanciën echter nog niet onder controle.

Achtergrond en oorzaken van de eurocrisis

De financiële en economische posities van landen die deelnemen aan de EMU verschillen onderling sterk van elkaar. Sommige landen hebben een zwakke economie, hoge tekorten en schulden. Bij de invoering van de euro werd ervan uitgegaan dat de landen naar elkaar toe zouden groeien. Aan een nauwere coördinatie van het economische beleid wilden de Europese landen zich toen niet committeren. Daardoor ontbreekt een 'politiek dak' op de Europese muntunie.

Door de recessie die volgde op de kredietcrisis hebben veel EU-landen hun overheidstekorten vanaf 2008 sterk zien

toenemen, tot ver boven de grenzen die in de Europese begrotingsregels zijn afgesproken. Beleggers kregen minder vertrouwen in eurolanden met hoge tekorten, omdat de kans groter werd dat deze landen hun leningen niet meer zouden kunnen terugbetalen.

Belangrijkste maatregelen

De Europese Unie heeft sinds het uitbreken van de eurocrisis verschillende maatregelen genomen om eurolanden met financiële problemen bij te staan.

Begrotingsdiscipline en Europese controle

De lidstaten hebben, onder aanvoering van Duitsland, afspraken gemaakt om de staatsfinanciën op orde te brengen en maatregelen genomen om het vertrouwen van de financiële markten in de eurolanden te herstellen.

Noodfondsen

De eurolanden hebben een noodfonds ingesteld om eurolanden met financiële problemen bij te staan. Steun uit het noodfonds is gebonden aan strikte voorwaarden (bezuinigingen en hervormingen) en strenge controle door de zogenaamde trojka van de Europese Centrale Bank (ECB), de Europese Commissie en het IMF. Aanvankelijk was er een tijdelijk noodfonds, het EFSF, ingesteld, maar dit is later vervangen door een permanent noodfonds, het Europees Stabiliteitsmechanisme.

Oprichting van een bankenunie

Niet alleen overheden, maar ook banken hebben te lijden onder de crisis. Zij hebben overigens ook bijgedragen aan het ontstaan van de economische problemen. Na de financiële crisis van 2008 was al verscherpt toezicht op banken ingesteld. Eind 2014 is er een Europese bankenunie opgericht. Dit moet leiden tot beter toezicht op de banken, een Europees garantiestelsel voor spaartegoeden en een gezamenlijke aanpak van banken die in de problemen komen.

Toezicht op de financiële markten

Om toekomstige crises te voorkomen is het belangrijk dat er meer toezicht komt op de financiële markten. Daarom stelde de Europese Commissie een expertgroep samen om te onderzoeken hoe het toezicht op de markten kan worden verbeterd. Zij kwamen uiteindelijk met een pakket maatregelen, het zogenaamde 'Financial Supervisory Package'. Deze maatregelen moeten leiden tot een beter Europees systeem van toezicht op de financiële markten.

Rol ECB

De Europese Centrale Bank (ECB) speelt een belangrijke rol

in de eurocrisis. De bank hield de rente laag en verklaarde zich bereid onder voorwaarden ongelimiteerd staatspapier op te kopen van landen in nood. De belofte van ECB-president Mario Draghi op 26 juli 2012 om 'alles te doen om de euro te behouden', was een keerpunt in de eurocrisis en bracht rust op de financiële markten. Zelfs de Duitse centrale bank, van oudsher fel tegenstander van het opkopen van staatsobligaties, zette in maart 2014 de deur hiervoor op een kier om deflatie te voorkomen.

In januari 2015 besloot de ECB voor maximaal 1140 miljard euro aan staatsleningen te gaan opkopen om de economie te stimuleren en de inflatie aan te jagen.

Economische groei

De aankondigingen van bezuinigingsmaatregelen door nationale regeringen roepen in de lidstaten van de EU weerstand op. Vakbonden komen in actie en organiseren demonstraties. De bezuinigingsmaatregelen treffen de gewone burger, terwijl de vakbonden overheden en banken verantwoordelijk houden voor het uitbreken van de economische crisis en de huidige eurocrisis.

Ook brengen bezuinigingen het gevaar met zich mee dat ze het economisch herstel vertragen. Door te korten op de overheidsbestedingen en salarissen van ambtenaren, krijgt het bedrijfsleven minder opdrachten van overheden en daalt de koopkracht van gezinnen. Sinds het aantreden van de Franse president Hollande is de discussie op gang gekomen of het strikte begrotingsbeleid de economie van de eurozone weer kan herstellen, zonder daarnaast aanzienlijk te investeren in economische groei.

Herstel

Begin 2014 stelde de Europese Centrale Bank dat de bescheiden groei van de eurozone van eind 2013 zou doorzetten in de komende jaren. De risico's waren echter nog te groot om toen al te kunnen spreken van een zeker en definitief einde van de crisis. In mei 2014 bleek uit de voorjaarsramingen van de Europese Commissie dat de groei van de eurozone doorzet. Zo is de groei van Spanje en Ierland de hoogste in zeven jaar en heeft de Italiaanse economie er niet meer zo goed voorgestaan sinds 2011.

Het voorzichtige economisch herstel vertaalde zich in 2014 in dalende begrotingstekorten van de overheden van de eurozone. De groei in de staatsschulden als percentage van de totale economie van de landen in de eurozone is in de meeste gevallen ook onder controle gebracht. Het niveau ligt nog wel veel hoger dan in 2007, toen de crisis begon.

*Rob de Wijk, De Nieuwe Revolutionaire Golf
20 december, Perscentrum Nieuwspoot
Foto's: Michelle Zandbergen*

*Adriaan Schout, Europa Avond
8 december, Perscentrum Nieuwspoot
Foto's: Michelle Zandbergen*

*Herman Pleij, Het Grote Sinterklaas College
28 november, Perscentrum Nieuwspoord
Foto's: Freek van den Bergh*

*Ronald Plasterk
21 november, Perscentrum Nieuwspoord
Foto's: Michelle Zandbergen*

30 JANUARI
NIEUWSPORT

HET GROTE CHINA COLLEGE

door China-deskundige Frank Pieke, Universiteit Leiden

Inclusief boek
Modern China

REPRO- VAN DE KAMP

Berenschot

HAAGSCH
COLLEGE

NIEUWSPORT

Europese aanbevelingen voor nationale economieën

In mei 2016 heeft de Commissie per land aanbevelingen gedaan om onevenwichtigheden in de economie aan te pakken. De Europese Commissie wil dat de lidstaten blijven hervormen, dat de schulden van overheden en de private sector omlaag worden gebracht én dat investeringen worden aangejaagd. Daarnaast zijn de aanbevelingen in 2016 meer gericht op het creëren van werkgelegenheid en wil de Commissie Europese steunfondsen gericht inzetten om de aanbevelingen kracht bij te zetten.

Uit de Annual Growth Survey van november 2015 van de Europese Commissie bleek dat de economieën van de Europese Unie tekenen van herstel vertonen. Ook werden de eerste effecten van de hervormingen in de afgelopen jaren zichtbaar. In 2011 stonden 24 van de toen 27 lidstaten onder verscherpte controle, in 2016 is dat gedaald naar 6 van de 28 lidstaten. De vooruitzichten zijn echter niet alleen positief: er wordt weinig geïnvesteerd, economieën elders in de wereld presteren minder goed en er is onrust op de financiële markten.

De landenspecifieke aanbevelingen zijn in juni door de Europese Raad goedgekeurd.

Europees semester

Het Europees semester is een van de belangrijkste methoden waarmee de EU het economisch beleid van de lidstaten probeert af te stemmen. Na de Annual Growth Survey volgen begin 2016 de landenspecifieke aanbevelingen van de Commissie. Daarin wordt per land aangegeven waar hervormingen nodig worden geacht. Voor de eurolanden die zich niets aan die aanbevelingen gelegen laten liggen dreigt uiteindelijk een boete.

De publicatie van de Annual Growth Survey in november

DE OPGAVEN VAN HET OPENBAAR BESTUUR

Digitalisering, vernetwerking en verknoping van steeds grotere vraagstukken. Ontwikkelingen die zorgen voor pittige uitdagingen voor bestuurders en ambtenaren. Want hoe komt u tot oplossingen die aansluiten bij de huidige fundamentele transitie in het fysieke, sociale en veiligheidsdomein?

Berenschot ondersteunt uw organisatie bij deze opgaven. Door het systematisch verbeteren van sturing. Door inhoudelijke expertise op het vlak van bijvoorbeeld de Omgevingswet, decentralisatie, integriteit en informatieveiligheid. En door het optimaliseren van secundaire processen. Dit doen we vanuit onze eigen visie, gebaseerd op jarenlange praktijk en wetenschap.

Meer weten? Download de brochure 'Berenschot en het openbaar bestuur' op www.berenschot.nl/openbaarbestuur

Berenschot

2015 was de eerste stap in het semester. De reële economische groei zal naar verwachting op 2,0 procent uitkomen in 2016, een fractie meer groei dan in 2015. Naast de Annual Growth Survey wordt er in het kader van het begrotingspact ook nog specifiek gekeken naar de begrotingsplannen van iedere lidstaat.

De Commissie beveelt in de Annual Growth Survey drie prioriteiten aan voor het economische en sociale beleid van de EU voor 2016. De prioriteiten voor 2016 zijn een update van de prioriteiten die voor 2015 werden gesteld, rekening houdend met de geboekte vooruitgang en nieuwe uitdagingen.

1. het realiseren van een gecoördineerde investeringsimpuls
2. het doorvoeren van structurele hervormingen om zo de economie te moderniseren
3. zorgen dat begrotingen van lidstaten in evenwicht zijn

In de evaluatie van de begrotingsplannen van de lidstaten spoort de Commissie de lidstaten aan de staatsschuld versneld omlaag te brengen. Dat zou gezien de uitzonderlijke economische omstandigheden - de lage rente en lage inflatie - ook mogelijk moeten zijn. Landen die daartoe de ruimte hebben zouden juist meer moeten investeren. Daarnaast moedigt de Commissie landen aan de belasting op arbeid te verlagen om economische groei te stimuleren.

Landenrapportages

Voor alle landen is er een rapportage opgesteld met daarin aanbevelingen van de Commissie. Deze landenrapportages dienen als basis voor verdere gesprekken tussen de Commissie en de lidstaten. De lidstaten stellen op basis hiervan nationale hervormingsprogramma's op. Het is een basis voor de specifieke landen aanbevelingen, die in mei zijn verschenen.

In alle landenrapporten van het Europees Semester 2016 ligt de focus op de werkgelegenheid en het sociaal beleid van lidstaten. Drie nieuwe indicatoren voor werkgelegenheid zijn in de rapporten opgenomen: de activiteitsgraad, langetermijnwerkloosheid en jeugdwerkloosheid.

Alle landen die onevenwichtigheden vertonen na de diepgaande evaluaties worden onderworpen aan specifieke monitoring. Door een intensieve dialoog te voeren met nationale autoriteiten en voortgangsverslagen wil de Europese Commissie het nationale beleid verbeteren. Om de toepassing van een procedure voor macro-economische onevenwichtigheden te versoepelen, is een indeling gemaakt van vier categorieën: geen onevenwichtigheden, onevenwichtigheden, buitensporige onevenwichtigheden en buitensporige onevenwichtigheden met corrigerende maatregelen.

In geen van de lidstaten werden er buitensporige onevenwichtigheden geconstateerd die aanleiding zouden geven voor het opstarten van een procedure van beleidssturing. Cyprus en Griekenland zijn niet meegenomen in de procedure voor onevenwichtigheden, omdat zij op dit moment een macro-economisch aanpassingsprogramma tot uitvoer brengen.

Onevenwichtigheden

Zes landen hebben een te hoog begrotingstekort, van boven de drie procent. Dat zijn Griekenland, Frankrijk, Kroatië, Portugal, Spanje en het Verenigd Koninkrijk. Spanje is daar nieuw bij gekomen. Deze landen staan onder verscherpt toezicht.

In de EcoFin-raad van 12 juli kwamen Portugal en Spanje specifiek aan bod, omdat ze onvoldoende actie hadden ondernomen om hun begrotingstekorten niet onder de 3% van het BBP zouden krijgen. Dit zou uit verdragsgronden automatisch sancties tot gevolg hebben. Eind juli besloten de Europese ministers van Financiën echter plotseling om de sancties toch uit te stellen.

Cyprus, Ierland en Slovenië hebben het overheidstekort onder de kritieke grens weten terug te brengen. België, Finland en Italië ontlopen strenger toezicht, hun tekorten daalden de afgelopen maanden afdoende om aan de eisen te voldoen.

Aanbevelingen Nederland

Ook Nederland heeft landspecifieke aanbevelingen ontvangen van de Commissie en de Raad. In het rapport komen drie hoofdpunten naar voren waarop Nederland zich in de periode 2016-2017 moet richten om onevenwichtigheden in de economie aan te pakken.

Ten eerste moet de afwijking van de budgettaire doelstelling worden beperkt en aangepast. Zo moet de overheid meer investeren in onderzoek en ontwikkeling. Ten tweede moet er een oplossing komen voor de belemmeringen voor het inhuren van personeel op basis van vaste overeenkomsten. De lage doorstroming van tijdelijk naar vast werk brengt namelijk risico's met zich mee, waaronder een te grote druk op het sociale stelsel. Ten derde wordt aanbevolen dat het pensioenstelsel transparanter en schokbestendiger moet worden gemaakt en dat de verstoringen op de woningmarkt moeten worden beperkt, met name door beperking van de hypotheekrente-aftrek.

DE WERELD IN BEELDEN

Beeld is in de wereld waarin wij leven steeds bepalender. We denken steeds meer in beelden. We communiceren steeds meer in beelden. Beelden lijken onze nieuwe woorden. dpa picture alliance is een beeldbank met meer dan 25 miljoen foto's. Dagelijks stromen er honderden nieuwe foto's binnen. Foto's van nu en foto's van toen. Van over de hele wereld, met als specialisatie Duitsland. www.picture-alliance.com. Voor uw communicatie en publicaties.

pa-picture alliance
A company of the dpa Group

Contact voor Nederland: Edouard van Arem | Strandhuis Communicatie
www.picture-alliance.com | 06 46 13 33 91 | foto@strandhuis-communicatie.nl

**START
THE
RIOT,
IT'S OK**

ImpactCity

www.impactcity.nl
@HagueInnovators

OVERHEMD
CADEAU
BIJ AANKOOP
VAN EEN PAK

PAKKEN FABRIEK

VITALE BARBERIS CANONICO
X 1663 X

€499

NOORDEINDE 44

WWW.PAKKENFABRIEK.NL

DENHAAG@PAKKENFABRIEK.NL | 070 752 1283

*GELDIG JAN/FEB 2017 OP NIEUWE COLLECTIE VOOR HAAGSCH COLLEGE BEZOEKER - BETREFT MICHAELIS OVERHEMD

Ben jij een young professional en woon of werk je in Den Haag? Dan wordt het tijd dat je YoungTheHague leert kennen!

YoungTheHague verbindt & inspireert

YoungTheHague is hét stadsbrede netwerk waar overheid en bedrijfsleven samenkomen: een netwerk voor álle young professionals in Den Haag. Dankzij YoungTheHague kunnen young professionals contacten opdoen buiten hun eigen organisatie en een 'kijkje over de schutting' nemen.

Benieuwd welke YoungTheHague evenementen eraan komen of wil je zelf actief worden? Check de agenda en vacatures op www.youngthehague.nl!

ZATERDAG 4 FEBRUARI

SYMPHONIC JUNCTION:

RESIDENTIE ORKEST

SPEELT BEATS & BEETHOVEN

DE ENGELSE DJ GABRIEL PROKOFIEV VOORZIET DE VIJFDE VAN BEETHOVEN VAN EEN HEDENDAAGS JASJE.

VRIJDAG 24 FEBRUARI

DEF AMERICANS

EEN JOHNNY CASH TRIBUTESHOW MET DE SWING, SFEER EN REBELLIE VAN DE
LEGENDARISCHE AMERIKAANSE OUTLAW.

ZATERDAG 25 FEBRUARI

THE KIK

DE BEKENDSTE BEATBAND VAN NEDERLAND KOMT MET EEN NIEUWE,
OER-HOLLANDSE PLAAT: 'STAD & LAND'.

VRIJDAG 7 APRIL

BLØF

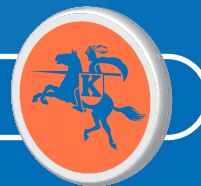
WEGENS GROOT SUCCES VAN HET CONCERT OP 6 APRIL, IS DIT HET TWEDE
CONCERT VAN BLOF IN PAARD VAN TROJE.

PAARD
VAN
TROJE

PRINSEGRACHT 12 DEN HAAG
WWW.PAARD.NL

TROTSE PARTNER VAN HET HAAGSCH COLLEGE

REPRO- VAN DE KAMP

PAPIER | DIGITAAL | 3D

WEGASTRAAT 40, DEN HAAG | TELEFOON: 070-3476464

WWW.REPROVANDEKAMP.NL